HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תניהו ענין למלקות. ובגז"ש דרשע רשע ליכא למילף (כדלעיל דף י.) כיון דרשע בעדים זוממין כתיב ועדים זוממין גופייהו לא בעי התראה[ט]: **ואי** כתיב כי יזיד. תימה דהתראה בעיר הנדחת ב] מנ"ל דמהני לא אתיא שכן ממונן פלט ולעיל [דף מ:] משמע דבעינן התראה:

אבל סקילה דחמורה אימא לא. בכולה שמעתין הכא ולעיל לא ילפי חייבי מיתות מהדדי ותימה מנא לן דנסקלין ונשרפין פטורים מן התשלומין דלא יהיה אסון ברולח כתיב (שמות כא):

באשה חבירה. ולא בעי ר' יוסי שיתיר עצמו למיתה אי נמי מבר כאילו התיר עצמו: **לאוסרה** על בועלה שני באנו. הוה מצי למימר לאיירי שזינתה ולא ידעי מי הוא: **אי** נמי שזינתה מקרוביה. ות"ת אכתי מצי אמרי לפוסלו בעדות באנו דבא על הערוה (ג) פסול לעדות וי"ל דא"כ הל"ל פלוני בא על נערה המאורסה: כמאן

תניהו ענין למלקות דבי חזקיה תנא [1] וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה שהתרו בו ועדיין הוא מזיד דבי רבי ישמעאל תנא [2] המוצאים אותו מקושש עצים שהתרו בו ועדיין הוא מקושש דבי רבי תנא [3] על דבר אשר ענה על עסקי דיבור וצריכא דאי כתב רחמנא אחותו הוה אמינא חייבי מלקות אין חייבי מיתות לא כתב רחמנא כי יזיד ואי כתב רחמנא וכי יזיד הוה אמינא הני מילי סייף דקיל אבל סקילה דחמורה אימא לא צריכא ותרתי בנסקלין למה לי לר"ש לאתויי נשרפין לרבנן [ו]מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ולכתוב רחמנא בנסקלין וליתו הנך וליגמרו מיניה הכא נמי מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא:

סניהו ענין. להתראת מלקות דשייך באחותו: **וי יזיד.** מנא ידעינן אלא שהתרו בו ועדיין הוא מזיד. ל"א ואם הזיד לא נאמר אלא וכי יזיד משמע תמיד הוא בזדונו זה עיקר: **המולאים אותו מקושש.** שקישש עצים לא נאמר אלא מקושש לאחר שראוהו ומצאוהו היה מקושש ומה טעם תלוי בכך אלא שהתרו בו ועדיין היה מקושש: **על עסקי דיבור.** התראה: **הוה אמינא.** אחותו דאיהי מיתה אלא מלקות הוא דבעינן התראה אבל חייבי מיתות דחמירי אימא לא ליבעי: **ופרטי בנסקלין למה לי.** מקושש ונערה המאורסה בסקילה: **לר' שמעון.** דאמר[ט] שריפה חמורה ולא אתו נשרפין מנסקלין בהתראה משום דאי אמר בנסקלין שהן קלין כתב קרא אחריני לאתויי נשרפין בלא אינו ענין: **וליתו הנך.** מלקות וסייף: **המם.** משמע כבר הוא כמת קודם שבא לבית דין שחייב עצמו מיתה בפיו: **עדי נערה המאורסה בו.** לקמיה פריך מאי שנא נערה המאורסה דנקט: **לאוסרה על בעלה באנו.** ולא להורגה: **היכי מיקטלא.** וכיון דאיהי לא מיקטלא פשיטא דאינהו לא מיקטלי כאשר זמם כתיב (דברים יט): **באשה חבירה.** דאיהי מיקטלא אם לא הוזמו אלו ואינהו לא מיקטלי דיכולין לומר כשבאנו בעית דין לא לחייבה מיתה נתכוונו אבל אי אמרו התריינו אין התראה אלא להמית ומו לא מצי למימר לא להורגה באנו: **לא שמה עדות.** הואיל ואי אפשר לקיים בו ודרשת וחקרת ודרשו השופטים והנה עד שקר וגו' (שם): **אלא אשה חבירה.** דקיימא לן לר' יוסי בר יהודה דמיקטלא בלא התראה היכי משכחת לה הא כיון דאינהו לא מיקטלי משום דיכולין לומר לאוסרה באנו אי היכי נמי לא מיקטלא: **כשזינתה וחזרה וזינתה.** הלכך עדי זנות שני אין יכולין לומר לאוסרה באנו שהרי כבר נאסרה מזנות ראשון ולא באו אלא להורגה: ופרכינן **והא יכולין לומר לאוסרה על בועלה שני באנו.** דקיימא לן במסכת סוטה (דף מו:) מונטמאה ונטמאה[י] שתי פעמים כשם שאסורה לבעלה כך אסורה לבועל: **שזינתה מבועל ראשון.** וכבר נאסרה עליו: **אי נמי שזינתה מקרוביה.** שהיא אסורה להם משום ערוה: **אפילו הא דלא יבמא פוסלת.** ואיכא למימר דלא אסקן אדעתייהו לאוסרה עליו שהרי לא היו רואים אותה יושבת תחתיו אפילו הכי יכולין לומר: **אריר.** יושרמ"א בלע"ז: **אין זה נכון.** ועדותן בטלה והוא הם פטורים מיד: **הרי זה נכון.** דלא שייכי בדיקות להכחיש אלא בגופה של עדות: **כמודר שחנקו בה.** שהעידו שחנק את חבירו בסודרו ועל הסודר היו נבדקין שמור היה או לבן היה: **שעקן.** דקן ומתכה מעוקלה: **מאינה.** הפרי קרי תאינה: **שמיפדו.** לשון שפוד: **תאינים שחורות תאינים לבנות.** דעל כרחך בתאינים עסקן אי אפשר להרוג: **בחקירות משוי ליה.** לבדוק בכל אשר יוכל כדי להכחיש וכי היכי דבחקירות מתכחשי בדבר אחר זה אומר במקום פלוני וזה אומר במקום פלוני דהיינו דבר אחר דהמקום לא הרגו הכי נמי בדיקות: **מי הוה כסנהדרין.** בשעה שהיו דנין דיני נפשות: **ארבעים שנה.** דאשויש עסק בפרקמטיא אמנעיים למד אחרונים לימד ועשה דיין ומורה הוראות: **בחנות.** מקום היה בירושלים וכן שמו: **דיני קנסות סנקא דעבד.** וכי בשכת הגזית גורמת לדיני קנסות: **אלא דיני נפשות.** שאין דיני נפשות בכל מקום אלא בעוד שסנהדרי ויושבת בלשכת הגזית שנאמר (דברים יז) וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם וכיון דחזו דנפשי רוצחים ולא היו מספיקין לדון עמדו וגלו משם: **ותנן משחרב בית המקדש וכו'.** וכיון דרבן יוחנן בן זכאי היה קיים אחר חורבן נמצא דארבעים שנותיו האחרונים לא דנו נפשות דהא ארבעים קודם חורבן בטלו: **ואמר מילתא.** לפני הדיינין רבותיו ואיסתבר להו טעמיה: וקבעוה

תנהו עניין למלקות דבי חזקיה תנא וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה שהתרו בו ועדיין הוא מזיד דבי רבי ישמעאל תנא המוצאים אותו מקושש עצים שהתרו בו ועדיין הוא מקושש דבי רבי תנא על דבר אשר ענה על עסקי דיבור וצריכא דאי כתב רחמנא אחותו הוה אמינא חייבי מלקות אין חייבי מיתות לא כתב רחמנא כי יזיד ואי כתב רחמנא וכי יזיד הוה אמינא הני מילי סייף דקיל אבל סקילה דחמורה אימא לא צריכא ותרתי בנסקלין למה לי לר"ש לאתויי נשרפין לרבנן מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ולכתוב רחמנא בנסקלין וליתו הנך וליגמרו מיניה הכא נמי מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא:

התיר עצמו למיתה: מנא לן אמר רבא ואיתימא חזקיה אמר קרא [4] יומת המת [א]עד שיתיר עצמו למיתה אמר רב חנן [ב]עדי נערה המאורסה שהוזמו אין נהרגין מתוך שיכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו (ג) והא אתרו בה דלא אתרו בה ואי לא אתרו בה היכי מיקטלא [ד]באשה חבירה ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה דתניא [ה]רבי יוסי ברבי יהודה אומר חבר אין צריך התראה לפי שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד וכיון דאינהו לא מיקטלי איהי היכי מיקטלא הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה [ו]וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות הכי נמי קאמר מתוך שאין נהרגין שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אף היא אינה נהרגת דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה אלא באשה חבירה דקיימא לן דמיקטלא אליבא דר' יוסי בר' יהודה היכי משכחת לה כשזינתה וחזרה וזינתה והא יכולין לומר א] לאוסרה על בועלה שני באנו שזינתה מבועל ראשון אי נמי שזינתה מקרוביה מאי שנא נערה מאורסה דנקט אפילו נשואה נמי אין אלא אפילו האי דלא יתבא תותיה יכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אמר רב [ז]חסדא אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר [ח]באריר הרגו אין זה נכון אחד אומר כליו שחורין ואחד אומר כליו לבנים הרי זה נכון מיתיבי [5]נכון שיהא נכון אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר באריר הרגו אחד אומר כליו שחורין ואחד אומר כליו לבנים [ב]אין זה נכון תרגמה רב חסדא בסודר שחנקו בו דהיינו סייף ואריר ת"ש אחד אומר סנדליו שחורין ואחד אומר סנדליו לבנים אין זה נכון התם נמי כגון שבעט בו בסנדלו והרגו ת"ש [ט]מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנה אמר רמי בר חמא כגון שעקץ תאנה בשבת דעלה קא מיקטיל והא תניא אמרו לו תחת תאנה הרגו אלא אמר רמי בר חמא כגון ששפדו בייחור של תאנה ת"ש אמר להן תאנה זו עוקציה דקין עוקציה גסין תאנים שחורות תאנים לבנות אלא אמר רב יוסף מבן זכאי לותיב איניש שאני בן זכאי דבדיקות בחקירות משוי ליה מאן בן זכאי אילימא [י]רבי יוחנן בן זכאי מי הוה בסנהדרי והתניא [יא]כל שנותיו של רבי יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה ארבעים שנה עסק בפרקמטיא מ' שנה למד ארבעים שנה לימד ותניא [יב]ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרי וישבה לה בחנות ואמר ר' יצחק בר אבודימי לומר שלא דנו דיני קנסות דיני קנסות ס"ד אלא שלא דנו דיני נפשות ותנן [יג]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא בן זכאי דעלמא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רבן יוחנן בן זכאי קרי ליה ר' בן זכאי והתניא מעשה ובדק רבן יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים אלא תלמיד היושב לפני רבו הוה ואמר מילתא ומסתבר להו טעמיה וקבעוה

לבועל עוד העידו עליה הם הם העדים הראשונים שזינתה פעם שניה מן הבועל הראשון וכיון שעדותן הראשונה זו אסורה על שתיהן עדותם השניה אינן יכולין לדחות ולומר לאוסרה באנו לא לבעל ולא לבועל לפיכך היא נהרגת שהיא חבירה והן נהרגין שאינן יכולין לומר לאוסרה באנו שכבר אסורה היא מעדותן הראשונה על שניהן. אי נמי בשהעידו שזינתה עם אביה או עם חמיה וכיוצא בהן מן הקרובין: כל המרבה בבדיקות משובח: **אמר** רב חסדא אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר באריר הרגו אין זה נכון. כלומר הוכחשה עדותן. פי' אריר כגון אזמל. וי"א כמין גרזן הוא. אבל א' אומר כליו לבנים וא' אומר כליו שחורים עדותן קיימת והוא דלא אמרי ברי (לכם) ט). והני מילי בכלי מלבוש אבל בכלים אחרים בהן כגון סודר שחנקו בו שזה אומר שחור וזה אומר לבן וכן בסנדל שבעט בו והרגו זה אומר לבן דהא זה אומר שחור היה עדותן בטילה. שזה כמו סייף ואריר הוא. ת"ש מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנים ואמר רמי בר חמא כגון ששפדו שפדו מלשון שפוד. ופירושו ברזיה בייחור של תאנה זו שהוא כגון סייף ואריר. פי' סרבלא צריפא. טלית לבן נקי כדמתרגמינן ותרבי לך בורית ותסגי צריפאנ). איני והתניא אמר להן תאנה זו עוקציה גסים או עוקציה דקין תאניה לבנים או שחורים. ודחי רב יוסף ואמר וכי מבן זכאי נוקים ונותיב. בן זכאי בדיקות בחקירות משוי ליה נמצא הא דבן זכאי פליגא אדרב חסדא דקי"ל כרב חסדא ואסיק׳

ט) נראה דל"ל כרי לנו. כ)[נ׳ דתיבות פי׳ סרבלא עד ותסגי לריפא שיכות לקמן מד.]

מסורת הש"ס

א) [פסחים יח: וש"נ], ב) [נ׳ תוספות מכות ב. ד"ה מעידין], ג) [נ׳ תוס׳ לעיל ט: ד"ה עדי האב ובתוס׳ לקמן פו: ד"ה עבדין], ד) לעיל ח: [לקמן עב: מכות ו: ולקמ ט:], ה) [לקמן עח. ב"ק עה:], ו) לעיל ל:, ז) [פי׳ כעין אחזמל ויש אומרים כעין גרזן ערוך ערך אריר], ח) לעיל ט: ולקמ מ. לקמן פא., ט) ר"ה לא:, י) [שבת טו. ע"ז מ:], כ) ר"ה כנו:, ל) [לקמן נ.], מ) [במדבר ה], נ) [כלפי׳ כתובו׳ לג. בביאור ולעיל מ:],

גליון הש"ם

גמ' ריב"ז מי הוה בסנהדריין. עי׳ לעיל דף לז ע"ב בתוס׳ ד"ה מיוס:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא אתרו בה. נ"ב ר"ל שעדים אומרים שהתרו בה הא לפי אמת הכל שקר: (ב) תוס' ד"ה מי נמי וכו' דבא על הערווה. נ"ב עיין פרק זה בוכר דף מו ע"ב בד"ה המשוה על הערווה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' והא יכולין לומר לאוסרה כו'. נ"ב עי' משנה למלך פ"ב מה' סוטה הל' י"ב בד"ה שם מפי המסורה כו' ובספר תבונת אות יוסף כאן: ב] תוס' ד"ה ומי כתיב מי יחיד תימא דהתראה בעיר הנדחת וכו'. נ"ב עיין לקמן קיא ע"ב וכבר השיג עליהם מזה בזית רענן פ' אלה לך יעו"ש דף סב ע"א בתס שפיין לילקוט דף רכח ע"ב וע' תבונת אי"י:

לעזי רש"י

יושרמ"א. גרזן קרב.

מוסף רש"י

אלא להבחין בין שוגג למזיד. אלא יוכל לומר סבור הייתי שמותר (לעיל ח:). **עדות שאי אתה יכול להזימה.** דהמעמא אמר (דברים יט) והרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו', עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הוי עדות, ואי לא לא (פסחים יב.). **אין זה נכון.** אין עדות זו מכוונת, ולשנת דקרא נקט (דברים יג) והנה אמת נכון הדבר, דמכאי קרא נפקא לן בדיקות (לעיל ל:). **שלא דנו דיני קנסות.** אומה ומפתה ושלשים של עבד שנתנה תורה קנסה אחת ליקר ומזולל, ומאחר שלא ישבו בלשכת הגזית לא דנו ובטלו דיני קנסות, דכתיב בתלמוד כפל שהוא קנס אשר ירשיעון אלהים, דהיינו מומחין וסמוכין בשם רבי, כדלמרינן בסנהדרין, ומי שאינו סמוך אינו לו דיני קנסות (ע"ז ח: עיש בגמ').

עין משפט נר מצוה

יח א מיי׳ פי״ב מהלכות סנהדרין הלכה כ:

יט ב מיי׳ פ״ז מהלכות עדות הלכה ה ופ״ב שם הלכה ח:

כ ג מיי׳ שם פ״ב הל״ב:

תורה אור השלם

1. וְכִי יָזִד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְּעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת׃ שמות כא יד

2. וַיַּקְרִיבוּ אוֹתוֹ הַמֹּצְאִים אֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה׃ במדבר טו לג

3. וְהוֹצֵאתָם אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר הַהִוא וְסִקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ אֶת הַנַּעֲר עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צָעֲקָה בָעִיר וְאֶת הָאִישׁ עַל דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ דברים כב כד

4. עַל פִּי שְׁנֵיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד׃ דברים יז ו

5. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאֲלָתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה נָכוֹן אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֱשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ׃ דברים יג טו

רבינו חננאל

וכי יזיד איש על וגו׳ ילפינן מינה התראה בנהרגין כלומר התרו בו ועדיין מזיד הוא ובנסקלין ממקושש עצים בשבת ותוב באורוסה מדכתיב על דבר אשר ענה על עסקי דבור וצריכי כולה פשוטה היא: **מנא** לן דבעינן עד שיתיר עצמו למיתה דייק רבא מדכתיב יומת המת ש"מ מדאוסיף קרא המת בעינן עד שיתיר עצמו למיתה. א"ר עדי נערה המאורשה שהוזמו אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לא באנו להעיד עליה שתיהרג אלא להגיד שזנתה ואסורה היא על בעלה ואקשינן היאך יכולין לומר כי לאוסרה על בעלה באנו והנה הן העידו שהתרו בה למיתה. ופרקינן בשלא התרו בה מפני שהיא חבירה. וכר׳ יוסי בר׳ יהודה דתני חבר אינו צריך התראה שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד כלומר שלא יאמר ההורג לא הייתי יודע כי ההורג נהרג אלו ידעתי לא הייתי הורגו והחבר אינו יכול לומר לא הייתי יודע וכיון שיכולין העדים לדחות ולומר לאוסרה על בעלה באנו נמצאת עדותן מתחלה עדות שאי אתה יכול להזימה שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות ומאחר שיכולין לדחות כענין הזה ויש לומר שלא העידו להריגה גם אם נמצאו זוממין אינן נהרגין גם היא אינה נהרגת בעדות זו שאינו מתקיים בענין הזה הריגה בזוממין ואליבא דר׳ יוסי אשה חבירה כיון שיכולין העדים לדחות כענין הזה היא שנהרגת היכי משכחת לה. ופרשינן כשיעידו עליה כי זנתה הנה נאסרת בעדות זו לבעל ולבועל דקי"ל כשם שאסורה לבעל כך אסורה